

ХРОНИКА

Dr Konrad CLEWING

KNJIGA O NJEMAČKO-CRNOGORSKIM ISTORIJSKIM VEZAMA PREDSTAVLJENA U BERLINU

U glavnom gradu Njemačke nalazi se vodeća institucija za istraživanje istorije i kulture Jugoistočne Evrope - Humboldt (Humboldt) univerzitet. U Berlinu je, 28. februara 2018. godine, bilo i prvo javno predstavljanje knjige „Crna Gora i Njemački Rajh. Dokumenti iz Političkog arhiva Službe inostranih poslova u Berlinu 1905-1910“.¹

Ova je knjiga štampana kao prvi tom dvotomnog projekta izdavanja njemačkih diplomatskih izvora o Crnoj Gori, nastalih nakon uspostavljanja diplomatskih odnosa između Njemačkog Rajha i tadašnje Knjaževine Crna Gora (1906). Projekat obuhvata period od 1906. do izbijanja Prvog svjetskog rata. Izdanje je štampano dvojezično, na njemačkom jeziku, sa nekim priložima i na francuskom, italijanskom i engleskom, kao i cjelovit prevod arhivskih dokumenata na crnogorski jezik.²

Ovaj projekat ima svoju naučnu pozadinu i posebne aspekte. Realizovao ga je prof. dr Radoslav Raspopović iz Istorijskog instituta Crne Gore, kao dio šire višetomne edicije „Diplomatske sveske“, čiji je on urednik. Kasnije se ovom projektu priključio kao drugi izdavač njemački Institut za istočne i jugoistočne evropske studije (Leibniz Institut für Ost- und Südosteuropaforschung), koji se nalazi u Regenzburgu.

¹ Radoslav Raspopović / Konrad Clewing (ur.): Crna Gora i Njemački Rajh. Dokumenti iz Političkog arhiva Službe inostranih poslova u Berlinu, 1906-1910. Montenegro und das Deutsche Reich. Dokumente aus dem Politischen Archiv des Auswärtigen Amtes in Berlin, 1906-1914. Tom 1: 1905–1910. Podgorica: Univerzitet Crne Gore 2016. 746 str., brojne ilustracije, ISBN 978-86-7664-140-6.

² Uporedi sada i drugi tom: Radoslav Raspopović / Konrad Clewing / Edvin Pezo / Senka Raspopović (ur.): Montenegro und das Deutsche Reich. Dokumente aus dem Politischen Archiv des Auswärtigen Amtes in Berlin, 1906-1914. Crna Gora i Njemački Rajh. Dokumenti iz Političkog arhiva Službe inostranih poslova u Berlinu, 1906-1910. Tom 2: 1910-1914. Berlin 2019 (neposredan digitalni pristup: https://www.frank-timme.de/fileadmin/docs/f_A_90531_1_Layout_OA.pdf; i istovremeno identično izdanje u Podgorici). 567 str., brojne ilustracije.

Pisac ovih redaka može da govori samo o važnosti projekta za njemačku stranu, i to u kojoj je mjeri, što vrijedi naglasiti, projekat bio pionirski. Jer, u dugoj prošlosti instituta u Regenzburgu (koja počinje već 1930. godine, sa sjedištem u Minhenu i pod nazivom „Südost-Institut“) nikad nije publikovano takvo dvojezično izdanje. A sve dosadašnje publikacije instituta objavljene su bile ne u nekoj partnerskoj zemlji na Balkanu, nego isključivo u Njemačkoj. Zato, za taj pozitivan podsticaj i za cijelu saradnju duboko zahvaljujemo crnogorskom partneru. Ali još nešto treba istaći kao specifičnu vrijednost projekta. To je intenzivna podrška i crnogorskog i njemačkog ministarstva inostranih poslova, jer je na početku Ambasada Crne Gore u Berlinu dala veliki doprinos dobijanjem izvornih njemačkih izvještaja, pa je onda njemačka ambasada u Podgorica u istoj mjeri doprinijela prevodu i poslovima na tehničkoj prepremi za publikova neknjige.

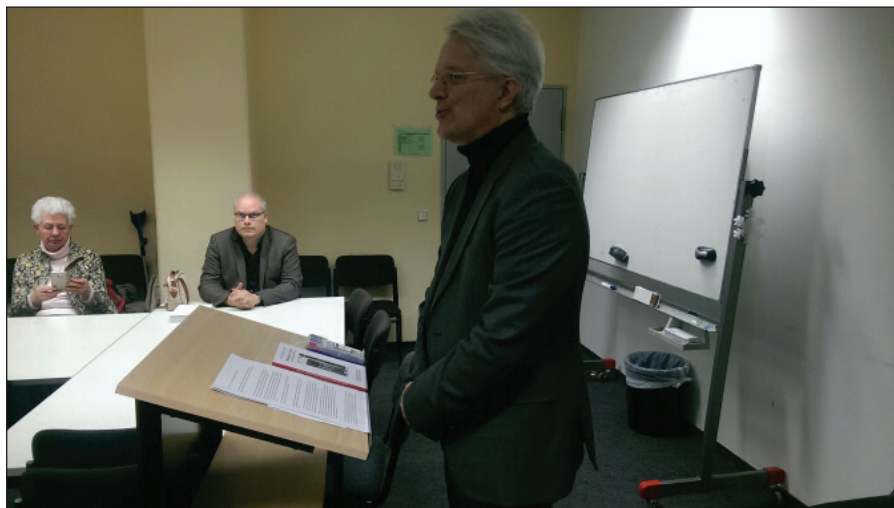
Ovo spajanje naučno-istraživačkih i diplomatskih svjetova došlo je do izražaja i u Berlinu, na samoj promociji knjige. Drugi organizator ove javne prezentacije, osim Instituta za slavistiku Humboltovog univerziteta, bio je „Südosteuropai-Gesellschaft“ (Udruženje za Jugoistočnu Evropu), čiji rad je u velikom dijelu finansiran od njemačke Službe inostranih poslova.

Na promociji su bili ne samo predstavnik Političkog arhiva Službe inostranih poslova, nego i nekoliko diplomata raznih zapadnobalkanskih zemalja i posebno bivša njemačka ambasadorica u Crnoj Gori, Gudrun Steinacker. Gospođa Steinacker ima velike zasluge za zvaničnu njemačku podršku projektu.

U ime domaćina govorio je dr Nenad Stefanov, samostalni historičar i izvrsni poznavalac južnoslovenske i srpske historije 19. veka. On je posebno potcrtao istraživački značaj izdavanja novih arhivskih izvora u daljem napredovanju naše struke u oblasti istraživanja crnogorskih odnosa, a posebno za historiografiju Crne Gore kao i za širi region Balkana.

Drugi govornik bio je dr Ranko Vujačić, tadašnji ambasador Crne Gore u Berlinu koji je istakao da ova knjiga nudi značajne akcente za istraživanje historije o Crnoj Gori i historije njemačke vanjske politike, ali i njemačke politike prema Balkanu u posljednjim godinama postojanja suverene crnogorske države, prije početka Prvog svjetskog rata. Publikovani izvori lijepo pokazuju, ocijenio je on, da je od posebnog značaja za međunarodni život Crne Gore bilo otvaranje diplomatskih misija velikih sila na Cetinju (njemačka je misija otvorena 1906. godine), u tadašnjoj prijestonici knjaževine, a kasnije kraljevine, na Cetinju.

Slijedilo je pozdravljanje i uvodna riječ dr Hansa Gintera Matera (Hans Günther Mattern), tadašnjeg njemačkog ambasadora u Podgorici. Podsjećajući da je učestvovao u prvom predavljanju ove knjige u Podgorici (up. prikaz u časopisu *Istorijski zapisi* br. XXX), na promociji u Berlinu je

posebno istakao vrijednost knjige za potrebe njemačke javnosti i za njemačke diplomate u Crnoj Gori i na Balkanu, kao i veliki simbolički značaj što se knjiga predstavlja baš na Humbolt univerzitetu.

Zadatak detaljnijeg predstavljanja prvog toma za njemačke slušaoce pripao je autoru ovih redaka. Zahvaljujući svima koji su doprinijeli saradnji dva instituta, a naravno posebno inicijatoru projekta prof. Raspopoviću, govorio je o vrlo začuđujuće lošem stanju u poznavanja i istraživanju njemačke balkanske politike nakon njemačkog ujedinjenja 1870/71. godine, ali i ranijih perioda kada je Pruska već imala svoje predstavnike, stalne ili putem povremenih misija (u ambasadima ili konzulatima), u nekim mjestima Jugoiistočne Evrope. Ali i izdavački rad na izdavanju diplomatskih izvještaja iz perioda njemačke carevine skoro da je izostao nakon 1945. godine, ne samo za Balkan, nego i uopšte. Razlog treba velikim dijelom tražiti u sadašnjoj njemačkoj neizvjesnosti koliko se treba a koliko ne treba baviti sopstvenom nacionalnom istorijom – osim za period Trećeg Rajha – u sadašnjim umnogome u Evropi izmijenjenim okolnostima. Drugi razlog za ovo predstavljanje njemačke diplomatske istorije je i u tome što u današnjoj Saveznoj Republici Njemačkoj nije sasvim lako da se prihvati nova situacija, gdje je više *nolens* nego *volens*, u raznim aspektima, ona opet postala velika sila (mjeren u evropskim razmjerama). Ova suzdržanost može biti od velike političke vrijednosti, ali istina o diplomatskoj prošlosti sigurno bi odgovarala realnostima u evropskom „koncertu velikih sila“ od prije 1914. i njemačkoj ulozi u njemu.

I zbog ovog šireg konteksta treba mnogo zahvaliti crnogorskom podsticanju da se nešto konkretno uradi radi izdavanja naših istorijskih izvora.

Posljednja riječ pripala je prof dr Radoslavu Raspopoviću. On je stavio naš zajednički crnogorsko-njemački projekt u širi kontekst edicije „Diplomatske sveske“, gdje su već izašle knjige sa američkim, francuskim, ruskim i bugarskim izvorima o Crnoj Gori i njezinoj međunarodnoj povezanosti od Berlinskog kongresa do privremenog kraja njene suverenosti 1918. godine. Živa diskusija sa publikom okončala je uspješno predavljanje jednog pionirskog poduhvata.